

Κείμενα και συγγραφείς της νεοελληνικής λογοτεχνίας 1830-1880

Διδάσκων: Αναπλ. Καθηγητής Ιωάννης Παπαθεοδώρου

3^η ενότητα: «Ρομαντισμός και Ρεαλισμός»

Ορισμοί, χαρακτηριστικά, διαφορές και ζώνες συνύπαρξης.

Ενδεικτικό υλικό ανάγνωσης

Από τον ρομαντισμό στον ρεαλισμό

<http://www.archive.gr/news.php?readmore=179>

Στο παρόν κείμενο, σκιαγραφείται η μετατόπιση του μυθιστορήματος από τη ρομαντική τεχνοτροπία στη ρεαλιστική απεικόνιση καταστάσεων. Σε ένα πρώτο επίπεδο, επιχειρείται η απόδοση της ίδιας της έννοιας του ρομαντισμού μέσα από τα ειδοποιά χαρακτηριστικά του: η λυρική διάθεση, η έξαρση του «εγώ», η συνεχώς επανερχόμενη ιδέα του θανάτου και το πομπώδες ύφος είναι μόνο κάποια από τα γνωρίσματα του ρομαντικού τρόπου γραφής, τα οποία εντοπίζονται σε έργα των Γκαίτε, Μπωντλαίρ και Σατωμπριάν.

Ενδεικτικό υλικό ανάγνωσης

Από τον ρομαντισμό στον ρεαλισμό (συνέχεια)

<http://www.archive.gr/news.php?readmore=179>

Κατά το β' μισό του 19^{ου} αιώνα, οι ρομαντικές επιρροές θα αρχίσουν να υποχωρούν για να δώσουν τη θέση τους στην πιστή περιγραφή της πραγματικότητας και την οξεία παρατήρηση των ανθρώπινων τύπων. Η εξέταση του έργου της *Μαντάμ Μποβαρύ* αποδεικνύει πως το πέρασμα από το ρομαντισμό στο ρεαλισμό συντελείται σταδιακά. Το έργο του Φλωμπέρ, μεταίχμιακό ανάμεσα στα δύο λογοτεχνικά ρεύματα, διατηρεί στοιχεία του ρομαντισμού αλλά υποδεικνύει ταυτόχρονα την έναρξη μιας νέας εποχής για το μυθιστόρημα σε επίπεδο ύφους και θεματολογίας.

Ενδεικτικό υλικό ανάγνωσης

Ρομαντισμός, Wikipedia

<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A1%CE%BF%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>

Το παρόν κείμενο αποτελεί λήμμα της Wikipedia για το κίνημα του ρομαντισμού, όπως αυτό εκδηλώθηκε στη λογοτεχνία, τη μουσική και τις εικαστικές τέχνες. Αρχικά, δίνεται ένας ορισμός του ρομαντισμού, ως κινήματος που στοχεύει στην πρόκληση της συγκίνησης μέσω της τέχνης και προάγει το συναίσθημα έναντι της λογικής. Σε σχέση με τη ρομαντική λογοτεχνία, πραγματοποιούνται αναφορές σε εκπροσώπους του ρεύματος (Ουγκώ, Λαμαρτίν, Βύρων) αλλά και στις ιδιαίτερες συνθήκες επικράτησής του σε Αγγλία, Γαλλία και Γερμανία. Στη μουσική, η απαρχή του ρομαντισμού τοποθετείται στις μουσικές συνθέσεις του Μπετόβεν ενώ στις εικαστικές τέχνες χαρακτηριστικά είναι τα έργα των Γκόγια, Ντελακρουά, Τέρνερ.

Ενδεικτικό υλικό ανάγνωσης

Tom Richey, Romanticism

<http://www.youtube.com/watch?v=ky6qKSCvSMw>

Ο Tom Richey επιχειρεί να προσεγγίσει το ρομαντισμό μέσα από τα κυριότερα γνωρίσματά του, όπως είναι η έμφαση στο συναίσθημα, η ιδέα του ρομαντικού έρωτα και η εξύμνηση της φύσης. Η προσέγγισή του πραγματοποιείται υπό το πρίσμα της σύγκρουσης του ρομαντισμού με ιδέες του Διαφωτισμού και τα επακόλουθα της Βιομηχανικής Επανάστασης. Πιο συγκεκριμένα, αναδεικνύεται η αντίθεση των ρομαντικών προς την άκρατη μηχανοποίηση που επέφερε η Βιομηχανική Επανάσταση αλλά και η διαφοροποίησή τους από την αιτιοκρατική σύλληψη του κόσμου, την οποία υιοθετούσαν οι Διαφωτιστές.

Ενδεικτικό υλικό ανάγνωσης

Tom Richey, Romanticism (συνέχεια)

<http://www.youtube.com/watch?v=ky6qKSCvSMw>

Η απόσταση του ρομαντισμού από τα παραπάνω υπογραμμίζεται μέσα από την παρουσίαση αντιτιθέμενων εννοιών (ορθολογισμός- συναίσθημα, πρόοδος- νοσταλγία για το παρελθόν) αλλά και μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα έργων των Blake, Shelley, Goldsmith. Στα έργα αυτά, εντοπίζονται δείγματα κριτικής στην τεχνολογική πρόοδο και την αλόγιστη χρήση της ενώ αντίστοιχα εξωραΐζεται η φύση και η ζωή σε αυτή κατά την προβιομηχανική περίοδο.

Ενδεικτικό υλικό ανάγνωσης

The Romantic Movement

<http://www.historyworld.net/wrldhis/plaintexthistories.asp?historyid=aa73>

Στο παρόν κείμενο, επιχειρείται μια επισκόπηση της εξελικτικής πορείας του ρομαντικού ρεύματος με ενδεικτικές αναφορές στις τάσεις που κατά καιρούς επικράτησαν σε λογοτεχνία και εικαστικά. Στο πλαίσιο αυτό, μνημονεύεται η ανάδειξη των μεσαιωνικών θρύλων, η επανεκτίμηση του τοπίου με την καλλιέργεια της υδατογραφίας, το κίνημα Sturm und Drang και οι εκπρόσωποι του. Η παρουσίαση των παραπάνω πλαισιώνεται από πληροφορίες για το βίο των ίδιων των συγγραφέων αλλά και για την πρόσληψη των κειμένων βοηθώντας έτσι τον αναγνώστη να κατανοήσει την περιρρέουσα ατμόσφαιρα της εποχής και να εντάξει τα έργα μέσα στα πολιτισμικά τους συμφραζόμενα.

Ενδεικτικό υλικό ανάγνωσης

Alfred Kazin, Literary Realism

<http://www.nybooks.com/articles/archives/1963/jun/01/literary-realism/>

«Γιατί να διαβάσει κανείς σήμερα μια ανθολογία κειμένων για το ρεαλισμό», αναρωτιέται ο Alfred Kazin αναφερόμενος στην έκδοση του *Documents of Modern Literary Realism*. Με αφορμή την έκδοση αυτή και το ερώτημα που ο ίδιος προγραμματικά θέτει, θα επιχειρήσει να αναδείξει τη σημασία της μελέτης του ρεαλισμού για τη μελέτη του ίδιου του μυθιστορήματος. Αν το μυθιστορηματικό είδος καταπιάνεται περισσότερο από όλα τα άλλα με την απόδοση της πραγματικότητας, η ιστορία του θα πρέπει να διερευνηθεί μέσα από την ίδια την ιστορία του ρεαλισμού με την οποία και συνεχώς διασταυρώνεται.

Ενδεικτικό υλικό ανάγνωσης

Romanticism (*A Guide to the Study of Literature: A Companion Text for Core Studies 6, Landmarks of Literature*)

<http://academic.brooklyn.cuny.edu/english/melani/cs6/rom.html>

Το παρόν κείμενο αποτελεί μια σύντομη εισαγωγή στο καλλιτεχνικό και πνευματικό φαινόμενο του ρομαντισμού. Αρχικά, σκιαγραφείται το ιστορικό πλαίσιο εντός του οποίου εμφανίζεται ο ρομαντισμός ενώ κατόπιν μνημονεύονται κάποια από τα βασικά του γνωρίσματα, όπως η πριμοδότηση της φαντασίας έναντι της λογικής, η χρήση των συμβόλων και του μύθου, η αποθέωση του συναισθήματος και του εγώ. Στο ίδιο πλαίσιο, αναφέρονται πολλές αμφισημίες του ρομαντισμού που στράφηκε μεν προς το καθημερινό αλλά αναζήτησε παράλληλα το μυστηριώδες και ανοίκειο.

Ενδεικτικό υλικό ανάγνωσης

Romanticism (*A Guide to the Study of Literature: A Companion Text for Core Studies 6, Landmarks of Literature*) (συνέχεια)

<http://academic.brooklyn.cuny.edu/english/melani/cs6/rom.html>

Όπως τονίζεται, το ρομαντικό κίνημα αποτέλεσε μια βασική τομή στον τρόπο που ο δυτικός πολιτισμός αντιλαμβανόταν τον εαυτό του και τον κόσμο. Πολλά ρομαντικά στοιχεία διατηρήθηκαν μακροπρόθεσμα επιβιώνοντας σε διαφορετικά ρεύματα ενώ αρκετά άλλα, όπως η μοναδικότητα του καλλιτέχνη και η αντιμετώπιση του λογοτεχνικού έργου ως αυτόνομου οργανισμού, γνώρισαν αμφισβητήσεις και επαναπροσδιορισμούς.

Ενδεικτικό υλικό ανάγνωσης

Literary Movements: Romanticism (British)

<http://www.youtube.com/watch?v= xiHaAHXIVk>

Το παραπάνω βίντεο παρουσιάζει εν συντομία τα κυριότερα χαρακτηριστικά του ρομαντισμού και κυρίως του αγγλικού ρομαντισμού (1798- 1820), όπως είναι η εξύμνηση της φύσης, η απομάκρυνση από τη λογική και η γοητεία του ανοίκειου. Ιδιαίτερο βάρος δίνεται στο ποίημα του P. Shelley, “Ozymedias”, το οποίο ενσωματώνει αρκετά ρομαντικά στοιχεία, όπως τη νοσταλγία για το παρελθόν και την άποψη ότι υπάρχουν ανώτερες δυνάμεις που ορίζουν την ανθρώπινη μοίρα. Καταληκτικά, εξετάζεται η συμβολή του ρομαντισμού στη μοντέρνα κουλτούρα. Όπως υπογραμμίζεται, ο ρομαντισμός κέντρισε την περιέργεια των ανθρώπων για τους ξένους πολιτισμούς αλλά ταυτόχρονα συνδέθηκε με την ανάπτυξη του εθνικισμού, ο οποίος στηρίχτηκε ιδεολογικά σε μια ρομαντική θεώρηση του έθνους.

Ενδεικτικό υλικό ανάγνωσης

Romanticism and Realism

<http://www.youtube.com/watch?v=Rq3Fq1Q9R20>

Το παραπάνω βίντεο αποτελεί μια συνοπτική παρουσίαση των κυριότερων γνωρισμάτων του ρομαντισμού και του ρεαλισμού καθώς επίσης των βασικότερων εκπροσώπων τους σε λογοτεχνία, μουσική και εικαστικές τέχνες. Η παρουσίαση πραγματοποιεί εκτεταμένη αναφορά στη σημασία της Βιομηχανικής Επανάστασης για την άνθηση των επιστημών και τη στροφή του ενδιαφέροντος προς πρακτικά ζητήματα της καθημερινότητας.

Ενδεικτικό υλικό ανάγνωσης

Romanticism and Realism (συνέχεια)

<http://www.youtube.com/watch?v=Rq3Fq1Q9R20>

Οι επιστημονικές εφευρέσεις θα οδηγήσουν σε νέες πνευματικές ζυμώσεις και στο χώρο της τέχνης όπου όλο και περισσότεροι καλλιτέχνες θα εγκαταλείψουν τα ρομαντικά προτάγματα για να στραφούν προς την παρατήρηση της καθημερινότητας και την προσπάθεια της πιστής απόδοσής της. Η εν λόγω παρουσίαση μας βοηθά να συνδέσουμε τα κινήματα του ρομαντισμού και του ρεαλισμού με ένα ευρύτερο πλαίσιο συμφραζομένων κατανοώντας πώς η λογοτεχνία, η μουσική και τα εικαστικά αφομοιώνουν τις κοινωνικές διεργασίες της εποχής τους.